

## **Badó Attila-Márki Dávid**

### **Bírósági igazgatás Csehországban<sup>1</sup>**

#### **I. Rövid összefoglaló a rendes bíróságok igazgatásáról, a közreműködő személyekről, szervezetekről**

Igazgatás jellege: Végrehajtó hatalom (Igazságügyi Minisztérium) domináns szerepe jellemzi

- 1. Igazságügyi Minisztérium:** A bíróságok igazgatását közvetlenül vagy a bíróságok elnökein keresztül közvetetten végzi.
- 2. Igazságügyi Miniszter:** Az Igazságügyi Minisztérium felelős vezetőjeként széles hatáskörökkel rendelkezik a bírói igazgatás területén. Ezen felül jogosult fegyelmi eljárást kezdeményezni az egyes bírák és bírósági elnökök ellen.
- 3. Köztársasági elnök:** A bírósági elnököket és a bírókat a Köztársasági elnök nevezi ki. A bírósági elnökök személyére az Igazságügyi Minisztérium tesz javaslatot, a bírói kinevezéshez pedig szükséges a Kormány egyetértése.
- 4. Bírósági elnökök:** A 8 regionális és 86 kerületi bíróság élén álló bírósági elnökök a bírósági igazgatás közvetett szereplői. Alapvető feladatuk a bíróságok mindennapi működésére terjed ki. Legfontosabb feladatuk az éves munkaterv megalkotása, amely meghatározza a bírói testületek összetételét és az ügyek elosztására szolgáló mechanizmusokat.
- 5. Bírósági igazgató:** A bírósági igazgatással foglalkozó, nem jogi végzettségű tisztviselő. A bíróságok elnökei nevezik ki versenyvizsga alapján. Alapvető feladatuk a bíróságok operatív munkájának biztosítása.
- 6. Fegyelmi eljárás:** Fegyelmi ügyekben elsőfokon a felsőbb bíróságokon található tanácsok, másodfokon pedig a Legfelsőbb Bíróság fegyelmi ügyekkel foglalkozó tanácsa jár el. A fegyelmi eljárást az adott bíróság elnöke vagy az igazságügyi miniszter kezdeményezheti.

---

<sup>1</sup> Készült az Igazságügyi Minisztérium és a 120693 számú, „A pártatlanság biztosítása az igazságszolgáltatásban” című OTKA kutatás támogatásával.

## II. Háttér információk az igazgatás lényegi, vitára okot adó elemeiről

A Cseh Köztársaság igazságszolgáltatási rendszere 86 Kerületi Bíróságból, 8 Regionális bíróságból, 2 Felsőbb bíróságból (Legfelsőbb Bíróság / Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság), valamint az Alkotmánybíróságból épül fel.

A bírósági igazgatás a Cseh Köztársaságban az Igazságügyi Minisztérium domináns szerepén alapul. A bírósági öngazgatás eleme jóformán hiányzik. A bírói tanácsok kizárólagosan konzultatív szereppel rendelkeznek, de a döntéshozatalban nem vesznek részt.<sup>2</sup>

A 8 regionális és 86 kerületi bíróság bírósági igazgatását az Igazságügyi Minisztérium végzi közvetlenül vagy közvetetten e bíróságok elnökein keresztül. A 2 Legfelsőbb Bíróság (Legfelsőbb Bíróság, Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság) igazgatását kizárólag a bíróságok elnökein keresztül végzik. A bíróságok elnökeinek személyére az Igazságügyi Minisztérium tesz javaslatot és a Köztársasági elnök nevezi ki őket. A bírósági elnökök kinevezése a Legfelsőbb Bíróságokon 10, a kerületi és regionális bíróságokon 7 éves időtartamra szól és ugyanarra a bíróságra nem nevezhetőek ki újra. A bíróságok elnökei elsősorban bírók – a munkateher csökkentésével – ugyanakkor az államigazgatás képviselői is.<sup>3</sup>

Az elnök feladata, hogy minden évben meghatározza a bíróság következő évre vonatkozó munkatervét, amelyben meghatározza a bírói testületek összetételét és az ügyek elosztására szolgáló mechanizmusokat. Azonban általános szabályként elmondható, hogy nem az elnök dönt az ügyek szignálásáról vagy egyes ügyek elvonásáról. Korlátozott szerepe van a gyakorlati szabályok meghatározásában és nem rendelkezik speciális eszközökkel a törvények egységes értelmezésének biztosítására, azonban ellenőrizhetik a bírósági eljárások hosszát és felügyelhetik a bírósági tárgyalásokat.<sup>4</sup>

A humán erőforrással és a pénzügyi gazdálkodással kapcsolatos funkciók megoszlanak az Igazságügyi Minisztérium és a bíróságok elnökei között. Az elnökök irányítják a gyakornokok szakmai képzését és meghatározzák a bírósági elnökök számát.

---

<sup>2</sup> B.C. Smith: Models of Judicial Administration and the independence of the Judiciary: Comparison of Romanian Self-Management and the Czech executive model <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/pad.483> (2019. 01. 21.)

<sup>3</sup> Francesco Contini: Report on the finding of the research conducted on judicial functions of Court President and Court manager in selected Council of Europe member State, 2013. 82.

<sup>4</sup> Adam Blisa – Tereza Papoušková – Marína Urbániková: Judicial Self-Government in Czechia: Europe's Black Sheep? German Law Journal Vol. 19 No. 07. 2018.

A regionális bíróságok elnökei részletezik az adott regionális és a hozzájuk tartozó kerületi bíróságok működésére és irányítására rendelkezésre álló állami költségvetést. Ebből kifolyólag, a kerületi bíróságok elnökei nem vesznek részt a költségvetés elkészítésében, tervezésében, feladatuk, hogy szervezeti, személyi, gazdasági, pénzügyi és oktatási szempontokat figyelembe véve biztosítsák az adott bíróság működését.<sup>5</sup>

Minden bíróság rendelkezik a bírósági igazgatással foglalkozó, ügynevezett bírósági igazgatóval. A bírósági igazgatókat a bíróságok elnökei nevezik ki versenyvizsga alapján. Nem rendelkeznek jogi végzettséggel, általában közgazdászok töltik be ezt a pozíciót. Munkaviszonyukat a Munka Törvénykönyve szabályozza és pozíciójukat időbeli korlátozás nélkül tölthetik be.

A bírósági igazgató a bíróság nevében jár el és alapvető feladata a bíróság operatív munkájának biztosítása. A költségvetés tervezésében nem vesznek részt, de ők felelősek a bíróságok számára elkülönített költségvetés kezeléséért. Ezen felül a bírósági igazgatók felelősek az Igazságügyi Minisztérium által rendelkezésre bocsátott információs és kommunikációs technológiák használatáért. Nem rendelkeznek a juttatások meghatározásával, közigazgatási személyzet fegyelmi ügyeivel kapcsolatos hatáskörrel.<sup>6</sup>

### **Fegyelmi eljárás:**

Fegyelmi ügyekben elsőfokon a felsőbb bíróságokon található tanácsok járnak el, másodfokon pedig a Legfelsőbb Bíróság fegyelmi ügyekkel foglalkozó tanácsa jár el. A fegyelmi eljárást az adott bíróság elnöke vagy az igazságügyi miniszter kezdeményezheti. Az indítványt a fegyelmi eljárásra okot adó cselekményről való tudomásszerzéstől számított 60 napig, de legkésőbb a cselekménytől számított 2 évig lehet benyújtani.

A fegyelmi eljárás során az alábbi szankciók alkalmazhatók: megrovás, pénzügyi szankciók – 10-25% közötti fizetéscsökkentés, maximum egy évig, visszahívás a bírói hivatalból.

A bíróságok elnökeinek általános felhatalmazása van arra, hogy az adott bíróság, vagy a bíróságon dolgozó bíró ellen irányuló panaszokat kezelje, azonban az elnökökkel szemben beérkező panaszokkal az Igazságügyi Minisztérium foglalkozik.

---

<sup>5</sup> Marco Fabri: Exparatory study ont he position of Court President, Court Manager, Judicial Assistant, and Media Spokespersons in Selected Council of Europe Member State, 2013.

<sup>6</sup> Fransesco Contini: Report ont he finding of the research conducted on judicial functions of Court President and Court manager in selected Council of Europe member State, 2013. 83.

A bíróságok elnökei rendelkeznek néhány fegyelmi funkcióval is. Fegyelmi eljárást indíthatnak és bizonyos esetekben kisebb szankciókat – megrovás, figyelmeztetés – róhat ki.

### **Bírák kiválasztása**

Jelölt az lehet, aki:

- Cseh állampolgár
- büntetlen előéletű
- a kinevezésig betöltötte a 30. életévét,
- valamely Csehországi jogi egyetemen szerzett jogi diplomával rendelkezik,
- sikeresen teljesítette a bírói vizsgákat, valamint
- tapasztalata és morális jellemzői alapján alkalmas a bírói hivatal betöltésére.<sup>7</sup>

A magasabb szintű bíróságokra történő kinevezéshez további feltétel a jogi gyakorlati idő. A regionális vagy fellebbviteli bíróságoknál 8, a Legfelsőbb Bírósági kinevezéshez 10 éves szakmai gyakorlat szükséges. Ezen felül kritérium a magas szintű képzettség és a megfelelő jogi szakértelem.<sup>8</sup>

### **A kinevezési eljárás:**

A bírókat a Köztársasági Elnök nevezi ki, egy többlépcsős kinevezési eljárás alapján. Tekintettel arra, hogy a legtöbb új bíró alapvetően az elsőfokú bíróságra kerül kinevezésre, a kinevezési eljárás kezdeti lépését annak a bíróságnak az elnöke végzi, amely bíróságon a megüresedett bírói hely van. A bíróság elnöke tesz javaslatot az Igazságügyi Minisztérium felé a megfelelő jelöltekre. Ezt követően az Igazságügyi Miniszter jogosult a jelöltekre érkezett javaslatot elfogadni vagy elutasítani. Az elfogadott jelöltekről az Igazságügyi Minisztérium évente két alkalommal listát állít össze.<sup>9</sup>

Tekintettel arra, hogy a Köztársasági elnök bírói kinevezési hatáskörét a kormány egyetértésével gyakorolhatja, a jelöltek listáját továbbítják a Kormánynak. Ha a Kormány egyetért a listán szereplő jelöltekkel, akkor a Köztársasági elnök kinevezi a jelölte(ke)t.<sup>10</sup>

A kinevezést követően a bírónak esküt kell tennie.

*A magasabb szintű bíróságokra történő kinevezés:*

---

<sup>7</sup> Law on Courts and Judges 6/2002 Art. 60.

<sup>8</sup> Law on Courts and Judges 6/2002 Art. 71.

<sup>9</sup> Law on Courts and Judges No. 6/2002

<sup>10</sup> Constitution of the Czech Republic Art. 63. (1).

A pályázókat „házon belül” tesztelik azon a bíróságon, ahova potenciálisan kinevezésre kerülhetnek. Abban az esetben, ha van megfelelő jelölt, a magasabb szintű bíróság elnöke kirendelésre hívja a jelöltet. Az Igazságügyi Minisztérium egyetértése esetén a jelölt kiküldetésben a magasabb szintű bíróságra kerül 6 hónaptól 1 éves időszakra. A kiküldetés végén a tanács elnöke melyben feladatát végezte értékeli a jelölt munkáját. Az ajánlása alapján az érintett bíróság elnökének, valamint az Igazságügyi Minisztérium egyetértésével vagy felterjesztik a magasabb szintű bíróság tagjává vagy visszahelyezik korábbi státuszába.<sup>11</sup>

Az Alkotmánybíróságra történő kinevezés a fentiekől eltérő folyamat és természetében sokkal inkább politikai jellegű. A köztársasági elnök tesz javaslatot a Parlament Felsőháza, a Szenátusnak. Ha a Szenátus egyetért a jelölt személyével, akkor a Köztársasági Elnök kinevezheti a jelöltet az Alkotmánybíróságra.

---

<sup>11</sup> Michal Bobek: Judicial Selection, Lay Participation, and Judicial Culture in the Czech Republic: A study in Central European (Non)Transformation Research Papers in law 3/2014.

